

Aan de slag met hitte

Vijf stappen om samen met buurtgenoten werk te maken van verkoeling: van eerste idee tot een sterk netwerk van partners.

Stap 1: Vorm een buurtteam

Heb je al een actief buurtteam? Ga dan door naar de zelfscan.

Heb jij een idee om jouw buurt fijner te maken? Dan kun je een buurtinitiatief starten. Met een groepje buurtgenoten kun je veel voor elkaar krijgen in de buurt, daarover later meer.

1. Zoek medestanders en nodig ze uit op de koffie of borrel. Dit kun je doen door buurtgenoten aan te spreken tijdens een wandeling door de buurt, een berichtje in je straatapp te zetten of door briefjes op te hangen op de lantaarnpaal.
2. Prik een datum om elkaar te ontmoeten. Hou het laagdrempelig, je hoeft geen hele presentatie voor te bereiden. Zorg dat er ruimte is om elkaar beter te leren kennen. Wissel ideeën uit voor de buurt en zorg dat iedereen input wordt gehoord.
3. Bepaal samen of jullie voor nu compleet zijn. Wij zijn de initiatiefnemers? Wat zijn jullie kwaliteiten, en wat vindt iedereen leuk om te doen? Misschien jullie nog een bepaalde eigenschap of expertise? Een belangrijke tip aan een buurtinitiatief is om altijd open te staan voor nieuwe mensen, iedereen heeft altijd wat te brengen.
4. Kies samen een eerste laagdrempelige actie om meteen uit te voeren, zo kom je meteen in de actiestand en voorkom je dat je te veel tijd kwijt bent met 'vergaderen'.

TIP Wil je meer verdieping? Bekijk de [toolkit 'duurzame groepen'](#) voor ideeën en tools om je buurtinitiatief op te starten en sterk te maken!

Stap 2: Zelfscan — waar sta je nu?

Een korte zelfscan, beantwoord met ja/nee:

- ☐ Hebben jullie als buurt al gepraat over hittestress?
- ☐ Is er al vanuit een bewonersinitiatief iets vergroend in de buurt, zoals een geveltuin?
- ☐ Weten jullie wie de kwetsbare burens zijn (ouderen, alleenwonenden)?
- ☐ Is er al contact met de gemeente of een corporatie over hitte?

TIP 0-1x ja → begin bij stap 3. 2-3x ja → sla stap 3 over, start bij stap 4.

Alles ja → jullie zijn al ver; pak in stap 4 een volgende opschaalactie op, of verdiep de samenwerking met de partijen uit stap 5.

Stap 3: Begin vandaag

Een goed begin is het halve werk. Voorkom eindeloos vergaderen en kies meteen een laagdrempelige actie uit om nu mee te beginnen, bijvoorbeeld door een poster met tips uit te delen. Gebruik hiervoor bijvoorbeeld onze poster met [24 tips](#) voor een koele zomer!

Concreet:

1. Deel de poster via de buurtapp, nieuwsbrief of tijdens een buurtactiviteit.
2. Print een stapel posters uit (wellicht kun je dit via de gemeente vergoed krijgen) en deel deze uit in de buurt. Vraag ook of je hem mag ophangen op drukke plekken, bijvoorbeeld bij een school, huisarts, woningcorporatie, verzorgingstehuis of de bakker. Plak er ooit een briefje aan waarin je jullie initiatief voorstelt, en vraag mensen ideeën met jullie te delen. Wie weet vind je meer medestanders!

TIP Ga tijdens het uitdelen het gesprek aan met buurtgenoten, vraag bijvoorbeeld: “wat doe je al, wat ga je proberen?” En sta open voor nieuwe ideeën en buurtgenoten voor jullie initiatief! Het kan spannend zijn om een onbekende aan te spreken, maar achteraf blijken veel mensen dit juist heel leuk te vinden!

Stap 4: Werk samen in de buurt

Smaakt je eerste actie naar meer? Dan is het tijd voor het echt werk! Hieronder staan alle acties die je als bewonersinitiatief kunt oppakken, geordend langs de ladder van koeling: van het koel houden van de omgeving (trede 1) tot een laatste redmiddel bij extreme hitte (trede 4). Kies er 1-2 om mee te beginnen, niet alles tegelijk.

Trede 1: Koele omgeving

Actie	Wat het oplevert
Groen en water in de buurt	Bomen, hagen en waterinfiltratiestroken koelen de omgeving met 2 tot 8 graden. Initieer vergroeningsacties zoals boomadoptie, een wadi of een buurttuin, en ga met de gemeente in gesprek over hun plannen voor de buurt.
Hitterisicokaart wijk	Maak zichtbaar waar de hitte het hoogst is en waar kwetsbare bewoners wonen. Maak een lokale risicokaart via de RIVM Klimaat-effectatlas — een goede basis voor het gesprek met de gemeente.

Actie	Wat het oplevert
Dakisolatie en groendak	Goede dakisolatie voorkomt opwarming van de bovenste verdieping; een groen dak zorgt daarnaast voor verkoeling en waterberging. Organiseer een inkoopactie voor dakisolatie en groene daken, eventueel met een gezamenlijke aanlegdag.
Vroeg signaleren hittegolven	Het KNMI-Hittealarm brengt je vroeg op de hoogte van een hittegolf. Abonneer je erop en richt een hitte-buddynetwerk in zodat iedereen op tijd gewaarschuwd is.
Educatie en buurtcampagne	Bewoners nemen pas de juiste maatregelen als ze goed geïnformeerd zijn. Organiseer een gezellige buurtactiviteit rondom hittestress en leid vrijwilligers op tot hitteheld.
Hitte meten (citizen science)	Een buurtgerichte meetactie met eenvoudige sensoren laat precies zien waar het in de wijk het heetst is – vaak preciezer dan een landelijke kaart. Organiseer een meetactie en deel de resultaten met bewoners en gemeente.
Tegels vervangen door groen (ontharding)	Tegels en asfalt houden hitte langer vast. Werk samen met de gemeente om verharde openbare ruimte te vergroenen: organiseer een 'tegels eruit, groen erin'-klusdag.
Gevelbeplanting	Klimop en verticale beplanting kunnen de directe omgeving met 2-7 graden verkoelen. Organiseer een geveltuinenactie en verspreid klimplanten, kies hiervoor de juiste gevelbeplanting.

Trede 2: Warmte weren

Actie	Wat het oplevert
Buitenzonwering	Organiseer een gezamenlijke inkoopactie en klusdag voor buitenzonwering.
Gordijnen sluiten tegen de zon	Gordijnen dicht vóór 10 uur houdt de woning 2-5 graden koeler, de eenvoudigste maatregel met grote impact. Organiseer een buurtactiviteit rondom gordijnen en werk samen met het lokale repaircafé voor gordijnen op maat.
Activiteiten vroeg of laat plannen	Zo voorkom je oververhitting tijdens de ergste hitte van de dag. Onderzoek samen met de gemeente, ondernemersvereniging of andere partners of markten en buurt evenementen eerder of later kunnen plaatsvinden.

Trede 3: Passief koelen

Actie	Wat het oplevert
Koelteplaatsen aanwijzen	Zorg dat er in de buurt plekken zijn waar mensen tijdelijk verkoeling kunnen zoeken, zoals een buurthuis, bibliotheek of kerk. Zoek en faciliteer deze koelteplekken en zorg dat ze bekend worden.
Schaduwroutes in kaart brengen	Maak en verspreid een kaart van de koelste looproutes, zoals groene lanen en noord-zuidstraten.
Check-in op kwetsbaren	Ouderen, chronisch zieken en alleenwonenden lopen het meeste risico bij hitte. Bereid de buurt voor op een hittegolf: bepaal vooraf de aanpak, zodat tijdens de hitte alleen nog uitvoering nodig is.
Bewonersnetwerk hitte	Een vast netwerk voorkomt dat je tijdens een hittegolf ad hoc moet organiseren, rollen en contactlijnen liggen er dan al. Ga aan de slag met een bewonersnetwerk in de buurt.

Trede 4: Actief koelen

Actie	Wat het oplevert
Tijdelijke mistsproeiers	Bij extreme hitte geeft verneveling directe verkoeling in de buitenlucht en verlaagt de luchttemperatuur 0,7-3 graden – vooral effectief met wind. Schaf als crisisinterventie mobiele mist-units aan voor buurtactiviteiten
Subsidieadvies warmtepomp	Een warmtepomp kan ook koelen, maar een verkeerde keuze kost geld en energie. Leid energiecoaches op en informeer buurtgenoten over producten, subsidies en leningen.
Koude agenderen bij aardgasvrij-traject	Een collectief warmtenet op lage temperatuur kan naast verwarmen ook actief koelen, mits dit in het ontwerp wordt meegenomen. Start als buurtinitiatief een onderzoek naar de mogelijkheden van een collectief ZLT-systeem.

Stap 5: Betrek de juiste partners

Niet alles kan je als buurtinitiatief alleen. Voor aanpassingen in de openbare ruimte heb je bijvoorbeeld de gemeente nodig. En als je met huurders een actie wilt doen is het bijvoorbeeld slim

om samen te werken met de woningcorporatie. Kijk voor kennis ook naar lokale maatschappelijke organisaties, zoals de Natuur en Milieufederatie in jouw provincie.

Bij de gemeente, drie ingangen

De gemeente is één organisatie, maar bestaat uit veel verschillende afdelingen. In kleine gemeenten zijn de juiste personen vaak makkelijker te vinden dan in grote gemeenten. Hieronder vind je voor welk onderwerp je naar welke afdeling moet zoeken. Bel het algemene telefoonnummer van jouw gemeente voor hulp.

Onderwerp	Welke afdeling
Kwetsbare bewoners, hitteplan, sociaal netwerk	Gezondheid / Sociaal domein
Vergroenen, koelteplekken, bestemmingsplan	Groen / Klimaatadaptatie / Ruimtelijke ordening
Zonwering, koudetransitie, ZLT/warmtenet	Energie / Aardgasvrij

Andere relevante samenwerkingspartners

Partij	Voor wat
GGD	Gezondheidsrisico's bij hitte, voorlichting, aansluiting bij regionaal hitteplan.
Woningcorporatie	Dakisolatie, buitenzonwering, ventilatie in huurwoningen.
NMU	Brede ondersteuning van het initiatief zelf: hoe je start en organiseert, contacten met gemeente/andere partijen, wegwijs in subsidies en regelingen
Guerrilla Gardeners, IVN, Steenbreek	Van praktische hulp bij ontharden tot losser/actiegericht vergroenen tot natuureducatie en soortenkennis; welke past hangt af van wat je als initiatief zoekt.
Lokaal sociaal wijkteam / ouderenbond	Signalering van kwetsbare bewoners, opzetten van een check-in-netwerk.

Natuur en Milieufederatie Utrecht

Arthur van Schendelstraat 600
3511 MJ Utrecht

info@nmu.nl
www.nmu.nl
030-2567350